

PROPOSTA DE THESAURUS PER A L'ANÀLISI TEMÀTICA DELS MAGAZINES. L'EXEMPLE DE L'ANÀLISI DE *D'ACÍ I D'ALLÀ*

Joan Manuel Tresserras

En el curs d'una investigació sobre la revista *D'Ací i d'Allà* (Barcelona, 1918-1936), aparegué com a imprescindible l'elaboració d'un *thesaurus* que permetés orientar l'exploració temàtica. El marc general de la investigació era referit a l'observació de com els magazines —*D'Ací i D'Allà* en aquest cas— contribuïren, en la Catalunya del primer terç del segle, a divulgar les característiques emblemàtiques dels processos simultanis de modernització social i de massificació del sistema cultural.

La realització dels índexs de la publicació s'havia plantejat en la doble mínima dimensió: índex alfabètic per autor i índex temàtic. Com que havia de confegir, doncs, el *thesaurus* per organitzar l'índex temàtic, em semblà que valia la pena d'aprofitar l'esforç que això significava per, d'una banda, aprofundir i sistematitzar l'estimació temàtica de cada article, i, d'altra banda, crear unes bases de dades que poguessin ser alimentades amb la progressiva codificació, article per article, dels continguts del magazine.

Vaig prendre com a punt de partida un primer *thesaurus* general, elaborat el 1982 juntament amb els professors Francesc Espinet, Josep Lluís Gómez Mompert i Enric Marín, concebut per a l'organització de materials referits al sorgiment de la societat catalana de comunicació de masses. Després d'algunes prospeccions, el *thesaurus* fou modificat i ampliat de manera que, podent recollir les diversitats de matisos en algunes àrees, no deixessin de quedar en evidència les omissions més rellevants.

El *thesaurus* ha estat, doncs, l'instrument bàsic per a la lectura analítica de *D'Ací i D'Allà* entre 1924 i 1936. Amb ell a la vista foren determinats, article per article, els codis numèrics que, d'acord amb els epígrafs temàtics del *thesaurus*, era preceptiu d'atribuir-li a cadascun (fins a un màxim de quinze codis per article).

Amb aquesta mecànica de treball, simple i rutinaria però de gran eficàcia organitzadora i molt productiva pel que fa a ulteriors consultes, manipulacions i creuaments, foren omplertes dues bases de dades convencionals, connectades pel número

de registre d'entrada de cada article. Per cada registre, una de les bases conté el nom de l'autor, el títol de l'article, l'any, el mes i el número de la revista; l'altra base conté tots els codis temàtics que li han estat assignats durant la lectura.

Tant en el procés de confecció del *thesaurus*, com en el de la seva aplicació sistemàtica, hi han intervingut, com és obvi, unes indispensables i considerables dosis d'intuïció i de subjectivitat. Tanmateix això em sembla tan legítim com inevitable. Els índexs resultants, penso que de molta utilitat per als estudiosos, són d'una extensió molt considerable i poden ser consultats a través de les biblioteques de la Facultat de Ciències de la Informació i de la Universitat Autònoma de Barcelona, ambdues a Bellaterra. Així mateix, hi ha disponible l'edició microfilmada restringida, pròpia de les tesis de doctorat, a càrrec de la mateixa Universitat.

Confio que el mateix *thesaurus* podrà ser emprat per a l'estudi d'altres publicacions del període acotat, i que podrem començar a pensar en una xarxa de bases informatitzades de buidatges temàtics per a les publicacions periòdiques no-diàries. D'aquesta manera, aquesta modesta proposta metodològica, més enllà de la seva aplicació per al *D'Ací i D'Allà*, podria constituir un model per a l'anàlisi dels magazines en la fase de construcció de la societat de comunicació de masses.

Tot seguit s'adjunta, en primer terme, el *thesaurus* utilitzat per al buidatge temàtic de *D'Ací i D'Allà*, en les seves èpoques 2a i 3a (1924-1936). Consta entre parèntesis, al final dels epígrafs de cada grup temàtic i cada subdivisió, el nombre del total d'articles en els quals apareix el codi temàtic corresponent. Els percentatges apareixen representats gràficament en els quadres reproduïts a continuació. Finalment, acompanya els quadres una síntesi general de les línies d'interpretació que suggereix aquesta elemental explotació estadística de les bases de dades descrites:

0. Generalitats sobre massificació/modernització [56]

1. Textos programàtics del «nou» model social. Projecte de civilització i assajos de producció-descripció d'una «nova» mentalitat (cosmovisió). [72]

2. La població. Les persones. [108]

- 2.0. Generalitats. (1)
- 2.1. Dades i comentaris sobre magnituds poblacionals. (1)
- 2.2. Natalitat/mortalitat. Salut. (9)
- 2.3. La vida/la mort. La persona. (20)
- 2.4. La família. (15)
- 2.5. La multitud. (17)
- 2.6. Migracions i «urbanització». (10)
- 2.7. La comunitat (local, nacional, l'imperi...). (24)
- 2.8. Els nens. La infància. (11)

3. Economia. Política econòmica. [158]

- 3.0. Generalitats. (4)
- 3.1. Comentaris generals sobre la situació econòmica. (4)
- 3.2. Energia. Noves energies. Nous materials. (26)

- 3.3. Maquinisme. Tecnologia. Automatització. Noves formes de treball. Serialització/estandardització. (36)
- 3.4. Modernització econòmica (agrícola, industrial). «Massificació» del mercat. (25)
- 3.5. Professions i professionals. (22)
- 3.6. Diners i consum. (4)
- 3.7. Condició econòmica individual i/o grupal. (15)
- 3.8. La dona i el treball no domèstic. (18)
- 3.9. La «activitat» domèstica com a treball. (4)

4. *Transports i viatges. [396]*

- 4.0. Generalitats. (26)
- 4.1. Xarxa viària i ferroviària. (5)
- 4.2. Vehicles i les seves repercussions. (24)
- 4.3. Noves formes de transport i de viatjar. Aviació. Tansatlàntics. (30)
- 4.4. Turisme. Societats d'atracció. Agències de viatges (96).
- 4.5. Grans realitzacions. Episodis o anècdotes exemplars. Aventures, reptes o perills. (71)
- 4.6. Crònica de viatge. Proposta turística: rutes, llocs. L'exòtic. (144)

5. *Espai col·lectiu. [311]*

- 5.0. Generalitats. (22)
- 5.1. La natura i el paisatge. (63)
- 5.2. Urbanisme. Disseny i concepció de l'espai públic. Arquitectura. (52)
- 5.3. Política territorial. (5)
- 5.4. El carrer. La plaça (18)
- 5.5. Dependències, establiments i locals públics. Bars. Restaurants. Botigues. Platges. Piscines públiques. Càmpings. Pistes d'esquí, etc... (61)
- 5.6. Els «llocs» dels nous «espectacles». Cine i estadi. (19)
- 5.7. L'espai comunitari (local, nacional). La ciutat. (71)

6. *L'espai privat-familiar. [212]*

- 6.0. Generalitats. (26)
- 6.1. La vivenda i la seva concepció general. Jardí. Piscina. (60)
- 6.2. Hotel i espais d'allotjament. (27)
- 6.3. Aspecte i funcions de cada espai de la casa. (25)
- 6.4. «Normes» i hàbits de decoració i de construcció de l'espai domèstic. Mobiliari. (66)
- 6.5. «Normes» i hàbits de comportament en l'espai domèstic. (8)

7. *Serveis i equipaments públics o privats. [108]*

- 7.0. Generalitats. (17)
- 7.1. Proveïment d'aigua/subministrament d'electricitat. (4)
- 7.2. Clavegueram i neteja. (-)
- 7.3. Serveis de bombers, circulació, seguretat... (2)
- 7.4. Salut pública i assistència. (5)
- 7.5. Transports col·lectius urbans i interurbans. Estacions, ports, aeroports. (14)
- 7.6. Infraestructura del lleure (zoo, museus, atraccions, parcs, patrimoni monumental). (59)
- 7.7. Assessorament i atenció turística, meteorològica, informativa, ... protecció de la natura. (7)

8. Estructura social i formes d'organització col·lectiva. [272]

- 8.0. Generalitats. Avaluacions i comentaris sobre el tema. (8)
- 8.1. Classes socials i grups socio-econòmics. (45)
- 8.2. Grups culturals, nacionals, ètnics, religiosos. (115)
- 8.3. Referències a les característiques i/o repercussions de la condició sexual. (77)
- 8.4. Associacions culturals-recreatives populars. (3)
- 8.5. Entitats esportives. Competicions. (11)
- 8.6. Organitzacions sindicals i polítiques. (2)
- 8.7. Altres formes d'associació i enquadrament. (11)

9. Formes de vida (privada/intima/individual-familiar). [625]

- 9.0. Generalitats. (22)
- 9.1. Concepció de la persona, el cos, etc. La bellesa. (60)
- 9.2. Sobre l'arquetip del comportament masculí/femení. El model. (102)
- 9.3. Sobre la higiene personal i els hàbits implicats. (9)
- 9.4. Sobre la salut personal i els hàbits implicats. (19)
- 9.5. Sobre l'amor i els hàbits privats implicats. El matrimoni. La seducció. L'enamora-
ment. (20)
- 9.6. Sobre la casa, les seves dependències i el seu parament. El confort. (68)
- 9.7. Sobre l'alimentació i el ritual familiar dels menjars. La gastronomia. Begudes. (11)
- 9.8. Sobre l'educació i les bones maneres en el tracte familiar. (11)
- 9.9. Sobre el vestit i l'abillament personal. Els cabells. Cosmètics. Complementos. (136)
- 9.10. Sobre el «temps domèstic» i les seves «ocupacions». (12)
- 9.11. Sobre les formes d'entreteniment i diversió. Jocs. Celebracions. (33)
- 9.12. Vida privada i classes socials. (49)
- 9.13. Nous aparells domèstics i «modernització». (21)
- 9.14. L'automòbil i els «signes privats emblemàtics» del canvi. (52)

10. Formes de vida (col·lectiva/pública). [920]

- 10.0. Consideracions generals. (53)
- 10.1. Sobre la vida urbana i la massificació. (46)
- 10.2. Sobre la vida fora de la ciutat i la seva transformació. Residència secundària. (31)
- 10.3. Sobre el comportament en públic («urbanitat»). Distinció. Luxe. (21)
- 10.4. Sobre la moda i l'estil. «Elegància». (164)
- 10.5. Sobre la vida de relació «mundana». La «classe». L'èxit. (47)
- 10.6. Sobre la moralitat social i els criteris de judicació. (32)
- 10.7. Sobre l'esport i els grans espectacles. (42)
- 10.8. Sobre el «temps col·lectiu» i les seves «ocupacions». (28)
- 10.9. Vida pública i classes socials. (47)
- 10.10. Vacances, turisme i estiuatge. Llocs. Excursionisme. Cap de setmana. (104)
- 10.11. Els «signes públics emblemàtics». Modernització de costums, hàbits, diversions,
jocs. (117)
- 10.12. Valors i aspiracions. (36)
- 10.13. La pràctica de l'esport. (73)
- 10.14. Comportaments condicionats pel clima, l'estació, o qualsevol altra circumstància es-
pecífica. (56)
- 10.15. La festa. Els regals. Balls. (23)

11. Sistema cultural [1.484]

- 11.0. Generalitats. (68)
- 11.1. Avaluacions i judicis sobre l'existència d'una cultura nacional catalana i la seva «modernització». (67)
- 11.2. Recuperació i conservació del patrimoni tradicional i artístic. Història. Arxius, biblioteques i centres de documentació. Col·leccions. Commemoracions. (227)
- 11.3. L'ensenyament. Aparell escolar i sistema pedagògic. Educació. (24)
- 11.4. Moviments artístics i culturals. Realitzacions i crítica. Estètica. (317)
- 11.5. Institucions culturals. (39)
- 11.6. Classes populars i producció-consum culturals. Folklore. Art i saber popular. (67)
- 11.7. Referències (directes/indirectes) a la cultura de masses. El públic. «Star-system». Popularitat. (135)
- 11.8. La llengua. Literatura. Llengües. (116)
- 11.9. El pensament, la ciència i la tècnica. La prospectiva. (18)
- 11.10. La vida religiosa/espiritual. (17)
- 11.11. Política cultural. Noucentisme i avantguarda. (48)
- 11.12. Generacions i gust cultural. (87)
- 11.13. Divulgació científica, històrica, literària i d'anècdotes i «curiositats» diverses. (254)

12. Mitjans de comunicació. [469]

- 12.0. Generalitats. (21)
- 12.1. Sobre la prèdica i les seves diverses manifestacions. (1)
- 12.2. La premsa. Indústria editorial. Periodisme. Els llibres. (91)
- 12.3. La fotografia. (26)
- 12.4. El correu, el telègraf i el telèfon. El fonògraf. (11)
- 12.5. La publicitat i el cartellisme. (16)
- 12.6. El cinema. (89)
- 12.7. La ràdio. (9)
- 12.8. Espectacles. Música. Teatre. Dansa. Cançó. Cabaret. Circ. (113)
- 12.9. Política comunicativa. (2)
- 12.10. Sobre les innovacions en comunicació, professionalització d'activitats vinculades, creixent protagonisme social. Relacions públiques, «Expos»... (52)
- 12.11. Grafisme. Il·lustració. Disseny. (15)
- 12.12. Postals, cromos, pintades, grafisme popular, prospectes, ex-libris, guies, mapes... (16)
- 12.13. Manifestacions. Missatges col·lectius espontanis. (7)

13. Política. [54]

- 13.0. Generalitats. (23)
- 13.1. Esdeveniments i avaluacions sobre conjuntura política. (20)
- 13.2. Propaganda política. Campanyes electorals. (11)

14. Creació literària. Narrativa. [202]

15. Poesia. [115]

16. Publireportatges sense altra adscripció temàtica. [92]

Els quadres que s'adjunten contenen la representació de la distribució temàtica de la revista. Constitueixen, per dir-ho així, una radiografia de les seves opcions temàtiques. El primer quadre és elaborat a partir dels grans grups temàtics del *thesaurus*. Els següents, correlativament, mostren la distribució entre els subtemes que incorpora cada grup (excepte els grups que no contenen subdivisions temàtiques significatives: 0, 1, 13, 14, 15 i 16).

Els percentatges s'han calculat, a partir del nombre d'articles en què apareix cadascun dels codis, sobre el total de codis temàtics introduïts en la base, o en el grup en qüestió:

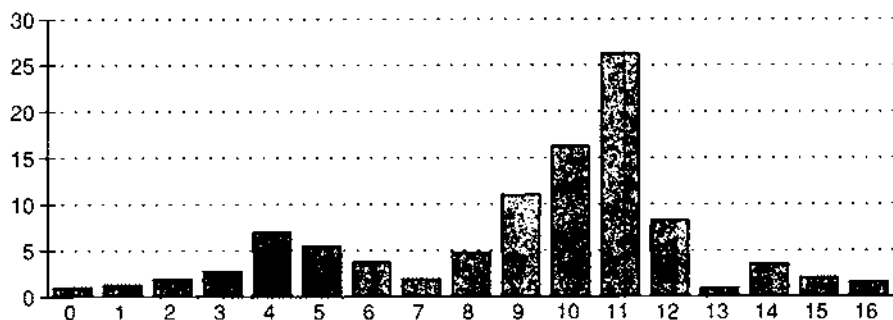
Pot observar-se, en conjunt, un joc de tendències que podem resumir així:

El predomini aclaparador d'articles del grup 11 (*sistema cultural*) s'explica per la gran quantitat de treballs referits a pintors, exposicions i altres manifestacions de caràcter artístic (11.4). Complementàriament, l'apartat 11.13 (*Divulgació científica, històrica, literària i d'anècdotes i curiositats diverses*) ha esdevingut, de manera inevitable, un calaix de sastre, com correspon a les característiques d'un magazine. En canvi, el pes dins del mateix grup 11 de l'apartat «històric» (11.2) només té sentit a partir de les peculiars condicions del medi cultural català. Convé destacar la creixent presència de materials a l'apartat 11.7 (*Referències a la cultura de masses...*). De fet, aquest darrer apartat constitueix, juntament amb el grup temàtic 12 (*Mitjans de comunicació*), el termòmetre de la presència temàtica dels mateixos mitjans de comunicació i del món de l'espectacle en el revista.

Deixant de banda els grups 11 i 12, les opcions temàtiques de *D'Ací i D'Allà* tendeixen clarament cap a dues altres direccions. En primer terme, cap a la dicotomia *formes de vida pública* (10) / *formes de vida privada* (9), sobretot a partir de la formulació de propostes de comportament i de consums que perfilen la moda de cada moment. En segon terme, *D'Ací i D'allà* dóna prioritat a les qüestions incloses en els grups 4 (*transports i viatges*) i 5 (*espai col·lectiu*). En el grup 4, el pes específic recau en els reportatges que contenen propostes de caràcter turístic; mentre que, en el grup 5, la preocupació s'orienta, prioritàriament, vers l'urbanisme i la conformació de nous espais comunitaris vinculats al lleure. Això darrer contrasta vivament amb l'únic «zero» del *thesaurus*: l'apartat 7.2, dedicat a *equipaments socials bàsics* com els de *clavegueram i neteja*. Aquest sol detall és prou simptomàtic de quina era la concepció del món que *D'Ací i D'Allà* contribuïa a construir.

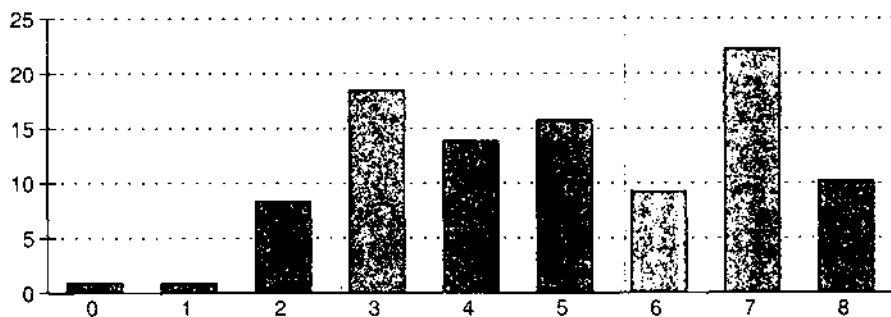
D'aquesta concepció del món, en tindrem rastres més segurs, però, quan la pràctica d'elaborar índexs i buidatges temàtics de les publicacions del període s'hagi estès i les impressions que proporciona l'estudi de cadascuna d'elles puguin ser contrastades amb les de les altres.

Distribució dels articles segons els grans grups temàtics (percentatges).
Fonts i elaboració pròpies

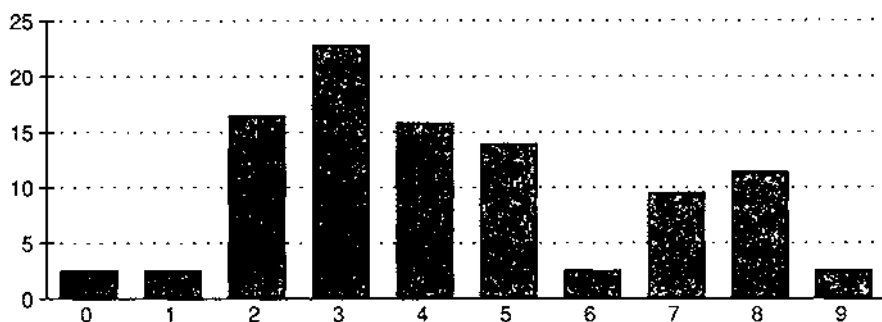
0. Generalitats sobre massificació/modernització.	9. Formes de vida (privada/intima/individual-familiar).
1. Textos programàtics del «nou» model social.	10. Formes de vida (col·lectiva/pública).
2. La població. Les persones.	11. Sistema cultural.
3. Economia. Política econòmica.	12. Mitjans de comunicació.
4. Transports i viatges.	13. Política.
5. L'espai col·lectiu.	14. Creació literària. Narrativa.
6. L'espai privat-familiar.	15. Poesia.
7. Serveis i equipaments públics o privats.	16. Publireportatges sense altra adscripció.
8. Estructura social i formes d'organització col·lectiva.	

Distribució dels articles del grup 2. «La població. Les persones» (percentatges).
Fonts i elaboració pròpies

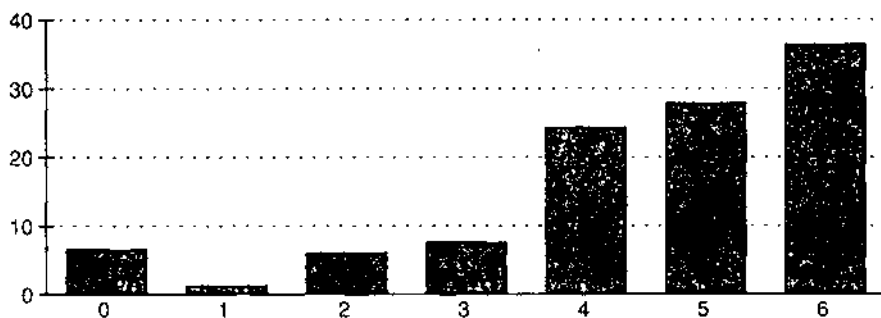
0. Generalitats.	4. La família.
1. Dades i comentaris sobre magnituds poblacionals.	5. La multitud.
2. Natalitat/mortalitat. Salut.	6. Migracions i «urbanització».
3. La vida/la mort. La persona.	7. La comunitat (local, nacional, l'imperi...).
	8. Els nens. La infància.

Distribució dels articles del grup 3. «Economia. Política econòmica» (percentatges).
Fonts i elaboració pròpies

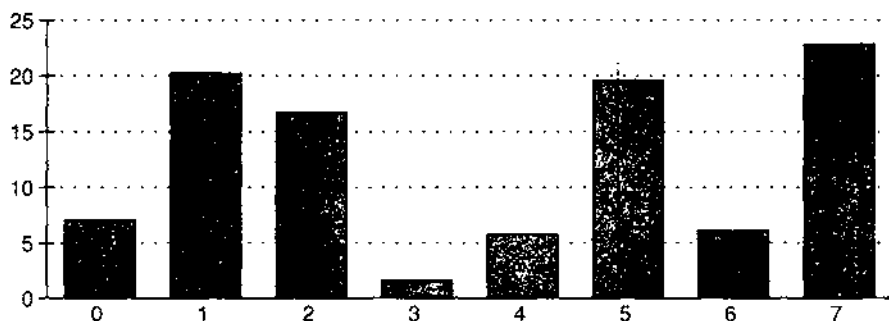
0. Generalitats.	4. Modernització econòmica (agrícola, industrial), «Massificació» del mercat.
1. Comentaris generals sobre la situació econòmica.	5. Professions i professionals.
2. Energia. Noves energies. Nous materials.	6. Diners i consum.
3. Maquinisme. Tecnologia. Automatització. Noves formes de treball. Serialització/estandarització.	7. Condició econòmica individual i/o grupal.
	8. La dona i el treball no domèstic.
	9. La «activitat» domèstica com a treball.

Distribució dels articles del grup 4. «Transports i viatges» (percentatges).
Fonts i elaboració pròpies

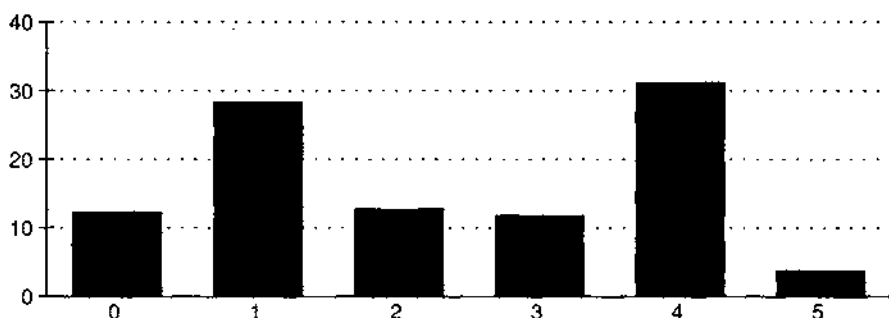
0. Generalitats.	4. Turisme. Societats d'atracció. Agències de viatges.
1. Xarxa viària i ferroviària.	5. Grans realitzacions. Episodis o anècdotes exemplars. Aventures, reptes o perills.
2. Vehicles i les seves repercussions.	6. Crònica de viatge. Proposta turística: rutes, llocs. L'exòtic.
3. Noves formes de transport i de viatjar. Aviació. Transatlàntics.	

Distribució dels articles del grup 5. «L'espai col·lectiu» (percentatges).
Fons i elaboració pròpies

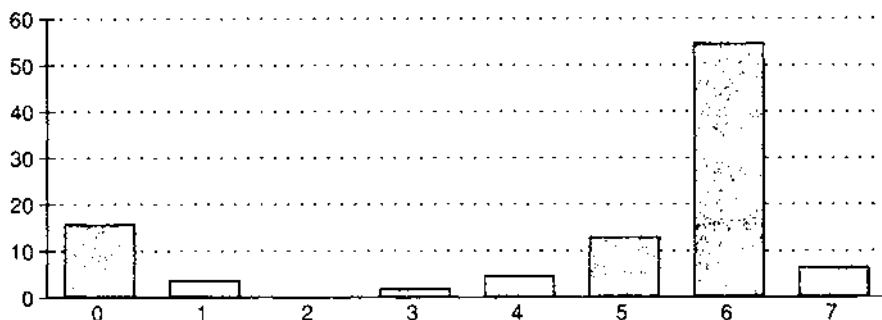
0. Generalitats.	5. Dependències, establiments i locals públics. Bars. Restaurants. Botigues. Platges. Piscines públiques. Càmpings. Pistes d'esquí, etc.
1. La natura i el paisatge.	6. Els «llocs» dels nous «espectacles». Cine i estadi.
2. Urbanisme. Disseny i concepció de l'espai públic. Arquitectura.	7. L'espai comunitari (local, nacional). La ciutat.
3. Política territorial.	
4. El carrer. La plaça.	

Distribució dels articles del grup 6. «L'espai privat-familiar» (percentatges).
Fons i elaboració pròpies

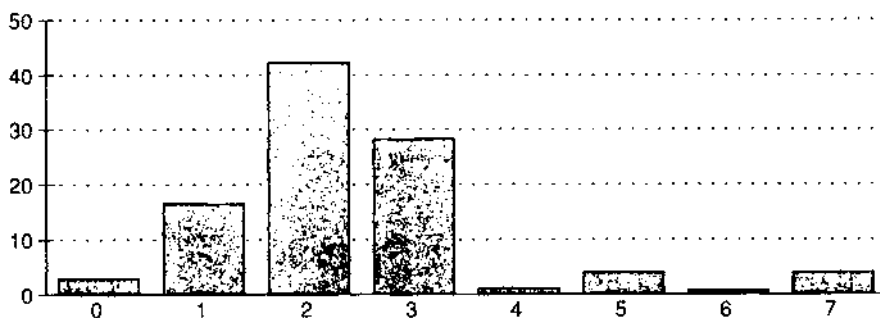
0. Generalitats.	3. Aspecte i funcions de cada espai de la casa.
1. La vivenda i la seva concepció general. Jardí. Piscina.	4. «Normes» i hàbits de decoració i de construcció de l'espai domèstic. Mobiliari.
2. Hotel i espais d'allotjament.	5. «Normes» i hàbits de comportament en l'espai domèstic.

Distribució dels articles del grup 7. «Serveis i equipaments públics o privats» (percentatges)
 Fonts i elaboració pròpies

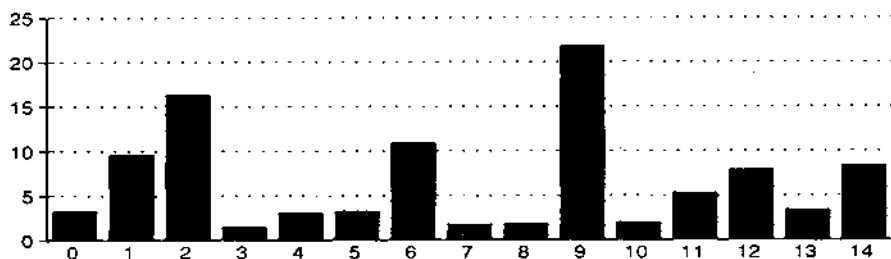
0. Generalitats.	5. Transports col·lectius urbans i interurbans. Estacions, ports, aeroports.
1. Proveïment d'aigua/subministrament d'electricitat.	6. Infraestructura del lleure (zoo, museus, atraccions, parcs, patrimoni monumental).
2. Claveguera i neteja.	7. Assessorament i atenció turística, meteorològica, informativa..., protecció de la natura.
3. Serveis de bombers, circulació, seguretat...	
4. Salut pública i assistència.	

Distribució dels articles del grup 8. «Estructura social i formes d'organització col·lectiva» (percentatges). Fonts i elaboració pròpies

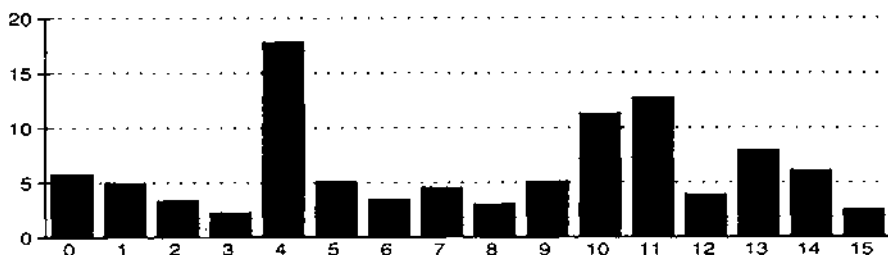
0. Generalitats. Avaluacions i comentaris sobre el tema.	4. Associacions culturals-recreatives populars.
1. Classes socials i grups socio-econòmics.	5. Entitats esportives. Competicions.
2. Grups culturals, nacionals, ètnics, religiosos.	6. Organitzacions sindicals i polítiques.
3. Referències a les característiques i/o repercussions de la condició sexual.	7. Altres formes d'associació i enquadrament.

Distribució dels articles del grup 9. «Formes de vida (privada/intima/individual-familiar» (percentatges). Fonts i elaboració pròpies.

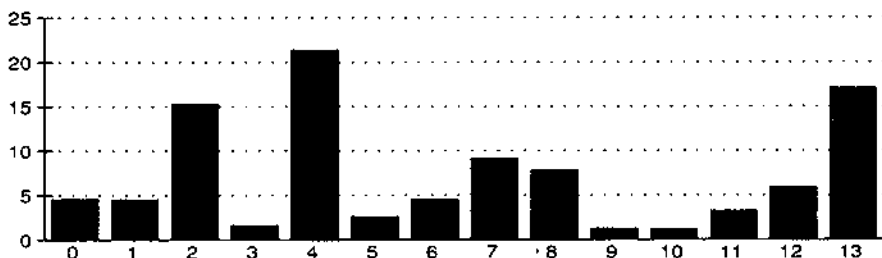
0. Generalitats.	8. Sobre l'educació i les bones maneres en el tracte familiar.
1. Concepció de la persona, el cos, etc. La bellesa.	9. Sobre el vestit i l'abillament personal. Els cabells. Cosmètics. Complements.
2. Sobre l'arquitectur del comportament masculí/femení. El model.	10. Sobre el «temps domèstic» i les seves «ocupacions».
3. Sobre la higiene personal i els hàbits implicats.	11. Sobre les formes d'entreteniment i diversió. Jocs. Celebracions.
4. Sobre la salut personal i els hàbits implicats.	12. Vida privada i classe social.
5. Sobre l'amor i els hàbits privats implicats. El matrimoni. La seducció. L'enamorament.	13. Nous aparells domèstics i «modernització».
6. Sobre la casa, les seves dependències i el seu parament. El confort.	14. L'automòbil i els «signes privats emblemàtics» del canvi.
7. Sobre l'alimentació i el ritual familiar dels menjars. La gastronomia. Begudes.	

Distribució dels articles del grup 10. «Formes de vida (col·lectiva/pública» (percentatges). Fonts i elaboració pròpies.

0. Consideracions generals.	8. Sobre el «temps col·lectiu» i les seves «ocupacions».
1. Sobre la vida urbana i la massificació.	9. Vida pública i classes socials.
2. Sobre la vida fora de la ciutat i la seva transformació. Residència secundària.	10. Vacances, turisme i estiuieg. Llocs. Excursionisme. Cap de setmana.
3. Sobre el comportament en públic («urbanitat»). «Distinció». Luxe.	11. Els «signes públics emblemàtics». Modernització de costums, hàbits, diversions, jocs.
4. Sobre la moda i l'estil. «Elegància».	12. Valors i aspiracions.
5. Sobre la vida de relació «mundana». La «classe». L'èxit.	13. La pràctica de l'esport.
6. Sobre la moralitat social i els criteris de judici.	14. Comportaments condicionats pel clima, l'estació, o qualsevol altra circumstància específica.
7. Sobre l'esport i els grans espectacles.	15. La festa. Els regals. Balls.

Distribució dels articles del grup 11. «Sistema cultural» (percentatges)
 Fonts i elaboració pròpies.

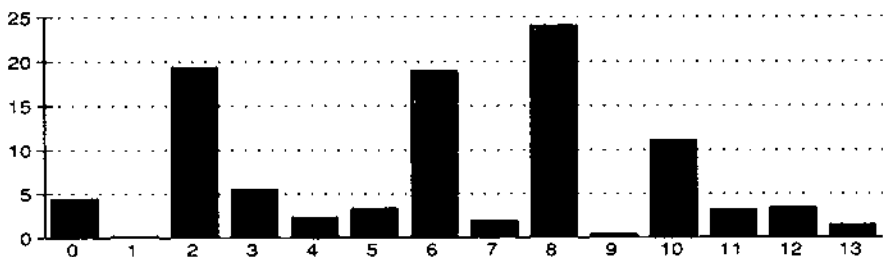

0. Generalitats.

1. Avaluacions i judicis sobre l'existència d'una cultura nacional catalana i la seva «modernització».
2. Recuperació i conservació del patrimoni tradicional i artístic. Història. Arxius, biblioteques i centres de documentació. Col·leccions. Commemoracions.
3. L'ensenyament. Aparell escolar i sistema pedagògic. Educació.
4. Moviments artístics i culturals. Realitzacions i crítica. Estètica.
5. Institucions culturals.

6. Classes populars i producció-consum culturals. Folklore. Art i saber popular.
7. Referències (directes/indirectes) a la cultura de masses. El públic. «Star-system». Popularitat.
8. La llengua. Literatura. Llengües.
9. El pensament, la ciència i la tècnica. La prospectiva.
10. La vida religiosa/espiritual.
11. Política cultural. Noucentisme i avantguarda.
12. Generacions i gust cultural.
13. Divulgació científica, històrica, literària i d'anècdotes i «curiositats» diverses.

Distribució dels articles del grup 12. «Mitjans de comunicació» (percentatges)
 Fonts i elaboració pròpies.

0. Generalitats.

1. Sobre la prèdica i les seves diverses manifestacions.
2. La premsa. Indústria editorial. Periodisme. Els llibres.
3. La fotografia.
4. El correu, el telègraf i el telèfon. El fonògraf.
5. La publicitat i el cartellisme.
6. El cinema.
7. La ràdio.

8. Espectacles. Música. Teatre. Dansa. Cançó. Cabaret. Circ.
9. Política comunicativa.
10. Sobre les innovacions en comunicació, professionalització de les activitats vinculades i el seu creixent protagonisme social. Relacions públiques, «Expos»...
11. Grafisme. Il·lustració. Disseny.
12. Postals, cromos, pintades, grafisme popular, prospectes, ex-libris, guies, mapes...
13. Manifestacions. Missatges col·lectius espontanis